

Het protestants-christelijke kinderboek tussen 1845 en 1920:

Gedenk aan den Schepper in de dagen uwer jongelingschap...

Naar de protestants-christelijke kinderliteratuur als aparte groep is weinig onderzoek verricht. Dit heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen dat velen een onjuist en onvolledig beeld van deze kinderliteratuur hebben: deze boeken worden nogal eens afgedaan als **bekeringsgeschiedenissen**.

In mijn scriptie, die de protestants-christelijke kinderliteratuur uit de periode 1845 - 1920 behandelt, heb ik me dan ook ten doel gesteld een zo volledig mogelijk beeld van deze kinderliteratuur te vormen.

Daarbij heb ik me afgevraagd wat de schrijvers aan waarden en normen voor kinderen belangrijk vonden en welke visie op het kind zij hadden. Tevens heb ik nagegaan of er in de loop van de tijd verschuivingen zijn opgetreden, door de periode onder te verdelen in twee subperioden, namelijk 1845 - 1880 en 1881 - 1920.

Uit beide subperioden heb ik aan de hand van een vragenlijst ca. 100, op kinderen gerichte, verhalen en gedichten van protestants-christelijke schrijvers onderzocht.

Een aantal bevindingen daaruit wordt hieronder kort aangegeven, te zamen met enige achtergrondinformatie.

door Marjoke Rietveld-Van Wingerden

Lering of vermaak?

De titel van de scriptie is ontleend aan Prediker 12 : 1, deze bijbeltekst wordt in de kinderboeken meerdere malen genoemd; de strekking ervan is van invloed geweest op deze kinderliteratuur als geheel. Men moet al vroeg in het leven God leren kennen voor het te laat is... Behalve dat dit als thema regelmatig naar voren komt, heeft het ook gewerkt als drijfveer achter het schrijven van deze kinderliteratuur, met andere woorden: de schrijvers grepen de kinderliteratuur aan als middel tot evangelisatie en religieuze vorming van het kind.

Duidelijk komt dit naar voren in de werkjes die van een voorwoord zijn voorzien. Zo schrijft P. van Eik in het voorwoord van *Kindergedichtjes* (1853) dat hij zijn jeugdige lezers mocht wijzen op „Iemand die volmaakt goed is! Daarom alléén kunnen deze versjes willigt véél, o!, konde het zijn, heel veel goeds bij u uitwerken!”

J. de Liefde stelt in het voorwoord van *Nathan de kajuitsjongen* (1849) dat hij zijn jeugdige lezers „Opmerkzaam

Voor haar studie historische pedagogiek aan de VU, onderzocht Marjoke Rietveld-Van Wingerden het protestants-christelijke kinderboek uit de periode tussen 1845 en 1920.

De scriptie die zij erover schreef bewerkte zij voor VU-magazine tot het artikel dat op deze pagina begint.

wilde maken op de uitnemende voorrechten van de Vreeze des Heeren”.

Deze „voorrechten” worden door de schrijvers dan ook breedvoerig aan de orde gesteld. God wordt de kinderen voorgehouden als iemand die de mens liefheeft, die overal aanwezig is, ieders noden kent, gebeden verhoort, enz. Kortom: als men het vertrouwen op God stelt, dan zal men niet bedrogen uitkomen.

Mede vanwege de intentie van de schrijvers is deze kinderliteratuur niet los te zien van *het Réveil*, een opwekkingsbeweging binnen het protestantisme, die na 1815 opkwam. Het Réveil was sterk gericht op de zending, zowel in de kerken of de directe omgeving, de zogenaamde „inwendige zending” als daarbuiten, de „uitwendige zending”, die bij voorbeeld plaatsvond in de koloniale gebieden.

Men wilde iedereen, ook het kind, opwekken tot geloof en bekering. Om het kind met het evangelie te bereiken riep men in de veertiger jaren van de vorige eeuw zondagsscholen in het leven. Vanuit deze zondagsscholen ontstond een vraag naar goede christelij-